

ДО 80-РІЧЧЯ АЛЛИ ТРОХИМІВНИ СМІЛЕНКО

15 червня 2003 р. виповнилося 80 років лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, доктору історичних наук Аллі Трохимівни Сміленко. Її життєвий шлях нероздільно пов'язаний з Інститутом археології НАН України. Професію археолога Алла Трохимівна обрала для себе ще під час навчання на історичному факультеті Київського університету в 1944—1948 рр. У студентські роки вона брала активну участь в археологічних дослідженнях Переяслава-Хмельницького і Луки-Врублівецької. У період навчання сформувалися її наукові інтереси — дослідження старожитностей першої половини I тис. н. е. Дипломна робота А.Т. Сміленко «Археологічні пам'ятки торгівлі з Римською імперією» була рекомендована до друку в «Збірнику студентських робіт».

За роки навчання в аспірантурі Інституту археології (1948—1951) А.Т. Сміленко підготувала кандидатську дисертацію «Відокремлення ремесла від землеробства і розвиток торгівлі в ранньоантському суспільстві», яку захистила в 1952 р. Після закінчення аспірантури працювала молодшим, з 1966 р. — старшим науковим, а з 1986 р. — провідним науковим співробітником відділу слов'яно-руської, а згодом ранньослов'янської археології.

Наукові інтереси А.Т. Сміленко пов'язані з дослідженням історії та культури слов'ян на землях України впродовж I і початку II тис. н. е. Вона щорічно брала участь у польових дослід-

женнях інституту і є автором та співавтором 40 наукових експедиційних звітів. До 1980 р. була начальником Надпорізького загону, а потім Слов'янської Дніпровської експедиції, яка працювала в Степовому Подніпров'ї. Експедицією, зокрема, досліджений аланський гончарний центр Канцєрка (1968—1970) і комплекс археологічних пам'яток III—IV ст. н. е. біля с. Башмачка (1971—1973) у Дніпропетровській обл.

Результатом виконання низки тсм, присвячених старожитностям Степового Подніпров'я і проблемі заселення цієї області слов'янами, стала монографія «Слов'яни та їх сусіди в Степовому Подніпров'ї (II—XIII ст.)» (1975), а згодом і докторська дисертація на тему «Слов'яни та їх сусіди в Степовому Подніпров'ї (Історія і культура населення у II—XIII ст.)», яку А.Т. Сміленко успішно захистила в 1981 р. У цій роботі вперше зібрано і систематизовано всі матеріали, пов'язані зі слов'янським населенням регіону, переважна більшість яких отримана завдяки значним експедиційним дослідженням Алли Трохимівни.

З 1980 р. А.Т. Сміленко — начальниця Дністро-Дунайської експедиції, метою якої було вивчення середньовічних, у першу чергу слов'янських, старожитностей. Експедицією вперше були відкриті в цьому регіоні пам'ятки райковецької та салтівської культур, що дало змогу по-новому підійти до проблеми заселення його слов'янами та розкрити особливості їх етнокультурних зв'язків з кочовим населенням степів — аланами, хозарами, болгарами, уграми та ін. За результатами експедиційних досліджень був виданий збірник «Дністро-Дунайське межлуреччє в I — началє II тис. н. е.» (1987).

Алла Трохимівна Сміленко — автор понад 100 друкованих праць, серед яких три індивідуальні монографії, у тому числі «Глодоські скарби», «Городище Башмачка III—IV вв. н. е.», та п'ять колективних, у тому числі «Історія Української РСР», «Археологія Української РСР», «Етнокультурная карта территории Украинской ССР в I тис. н. э.», а також «Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период», що була відзначена Державною премією України в галузі науки і техніки (1991).

Незважаючи на те що Алла Трохимівна перебуває на заслуженому відпочинку, вона не втрачає жвавого інтересу до наукових досліджень, спілкується з колегами і, що варто особливо відзначити, продовжує публікувати статті.

Вітаючи Аллу Трохимівну з ювілеєм, співробітники відділу слов'янської археології і весь колектив Інституту археології НАН України зичуть їй доброго здоров'я, оптимізму, творчого натхнення і всіляких гараздів!